

ΕΙΚΟΝΟΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ ΕΚ ΤΟΥ ΦΥΣΙΚΟΥ

Ένα καλλιεργημένο χωράφι είναι πια σήμερα ένα θέαμα διαμεσολαβημένης όρασης · πρώτα το έχουμε δει σε φωτογραφίες ή στην τηλεόραση, και μετά ως φυσικό θέαμα. Είμαστε, εδώ και δεκαετίες πια, άνθρωποι βασισμένοι στις εκ του μακρόθεν πληροφορίες και ευαισθησίες, καλλιεργημένοι, φτιαγμένοι, ανακατασκευασμένοι κατά τα κελεύσματα της εποχής και σε μαζική παραγωγή. Φυσικό είναι για μας το τεχνητό, και αληθινό το υπερβολικά ψεύτικο, δηλ. το υπερβολικά προσομοιάζον προς το κατ' ιδέαν πρωτότυπο. Ένα θέαμα της φύσης, (δηλ. μια εικόνα χωρίς μείζονες τεχνικές επεμβάσεις) ίσως είναι ακόμη και εξωπραγματικό. Οπωσδήποτε είναι προϋπολογισμένο θέαμα, για τους περισσότερους από μας, αφού το συναντάμε μετά από προγραμματισμό, όχι αυθόρμητα ή τυχαία. Το φυσικό στοιχείο εμφανίζεται στο περιβάλλον μας σαν κάτι προϋπολογισμένα αγνό, αγνό δηλ. για τις δικές μας (όχι τις δικές τους) συνθήκες.

Έτσι δεν συναντάμε την φύση στις δεντροστοιχίες της πόλης, στις εκδρομές, στις προθήκες των οπωρωλαχανοπωλείων ; Παραγωγή φυσικών προϊόντων, εν σειρά, και με μηχανικούς τρόπους καλλιέργειας. Λίγα απ' τα γεωργικά προϊόντα συναντά κανείς, χωρίς να δει ταυτόχρονα τα σημάδια του αστικού προορισμού τους, δηλ. μηχανές φύτευσης, ή συγκομιδής, μεθοδική σπορά φυτών, τυποποιημένη συσκευασία των προϊόντων. Η Γεωργία κοντά στη Γεωμετρία, όσο ποτέ στο παρελθόν. Ένα προϊόν γεωργικής καλλιέργειας είναι μ' αυτήν την έννοια ένα γεωμετρικό αντικείμενο και ένα γεωμετρικό σχήμα · δεν έχει μόνο τη δική του, παλαιόθεν, μορφή, αλλά και το σχήμα που ορίζει η εκ του άστεως τυποποίηση της παραγωγής του. Ως εικονικό σημείο εμπεριέχει και τον χρήστη του. Μ' ένα τέτοιο βλέμμα, το γεωργικό προϊόν μοιάζει μ' ένα κουτί αναψυκτικού. Και οι περαιτέρω μεταμορφώσεις του, κάτι ανάλογο. Ο γεωργός μιας εποχής καλλιεργούσε συγκεκριμένα γεωργικά προϊόντα, εμείς καλλιεργούμε τις εικόνες τους πρώτα και μετά αυτά τα ίδια.

Ο Πάνος Χαραλάμπους είναι ένας εικονοκαλλιεργητής. Διαμορφώνει δηλ. εικαστικές προτάσεις οι οποίες εμπεριέχουν την προσωπική του άποψη και το ατομικό του βίωμα. Εδώ και αρκετά χρόνια που εμφανίστηκε στην ελληνική ζωγραφική, έχει ως λεξιλόγιο και πρώτη ύλη τον καπνό. Μ' αυτό έκανε αρχικά αναπαραστάσεις χωραφιών πάνω σ'ένα τελάρο, προσθέτοντας πίσσα ή λίγα χρωματικά υλικά. Σιγά-σιγά, οι αναπαραστάσεις της καπνικής καλλιέργειας έδωσαν την θέση τους σε έργα όπου οι ύλες και οι διαδικασίες παρουσιάζονται απόφεις, με την επεξεργασία δηλ. που υφίστανται από έναν καπνοπαραγωγό. Ελαχιστοποίηση της εικαστικής δράσης του χεριού, και ταυτόχρονη αύξηση της νοητικής επέμβασης : Το φυσικό υλικό και η διαδικασία του, υιοθετημένες πρώτες ύλες μιας εικαστικής ερμηνείας. Από έναν εναρκτήριο εξπρεσιονισμό των εκ καπνού υλικών, στην προβολή της διαδικασίας · από τις ύλες στη νόηση. Ο καλλιτέχνης κατανοεί πολύ έγκαιρα ότι η καλλιέργεια και η ιστορία του καπνού προσφέρεται για ατέλειωτες ιδεοκρατικές αναγωγές.

Για βιωματικές αναφορές, πρωτ' απ' όλα. Προσωπικές, αφού ο ίδιος προέρχεται από οικογένεια καπνοπαραγωγών και είναι εξοικειωμένος (ή και : ιδεολογικά φορτισμένος) μ'αυτήν τη γεωργική καλλιέργεια. Αλλά και συλλογικές, αφού η καπνοκαλλιέργεια ήταν μέχρι πρότινος η βασική εξαγωγική γεωργική καλλιέργεια του τόπου (άρα και ένας ισχυρός παράγοντας συναλλαγματικής μας σχέσης με τον

υπόλοιπο κόσμο) και ατέλειωτες εκτάσεις ήταν γεμάτες με σειρές καπνών φυτεμένων με μια ιδιόμορφη τάξη.

Ένα έργο του καλλιτέχνη το «Μεταφορικών» επισημαίνει καίρια την σχέση του φυτού αυτού με το «παγκόσμιο σφαιρικό χωριό» κάτι ανάλογο κάνουν άλλα έργα όπου ο καπνός παρουσιάζεται σε διάφορα στάδια βιομηχανικής πλέον κατεργασίας ή ως φετίχ του καπνιστή/χρήστη. Το «Αγροτικό μνημείο» συνοψίζει αυτές τις εκφραστικές διαθέσεις.

Μαζί, ωστόσο, και κάποιοι άλλοι συνειρμοί: Η φύτευση, η ξήρανση, το πακετάρισμα του φυτού, ως σειρά ενεργειών και ως σειρά επί μέρους αποτελεσμάτων, που μοιάζει να γίνεται για το χατίρι του εαυτού της. Ή έστω, για το χατίρι του καπνιστή, δηλ. ενός ιδιόμορφου αυτοκαταστροφικού χρήστη. Μια σειρά, τελικά, μεθοδευμένων διαδικασιών παραγωγής, που αυτοαναιρείται και αυτοκαταστρέφεται, όπως πολλές φανταστικές μηχανές.

Φανταστική μηχανή και η ίδια η τέχνη, στο μεταξύ, όσο και ριψοκίνδυνη. Δεν αποδίδω στον καλλιτέχνη την διάθεση για υπαινιγμούς αυτής της κατεύθυνσης, όμως και δεν αποφεύγω τον πειρασμό του δικού μου συνειρμού · πολύ περισσότερο καθώς στα τελευταία χρόνια οι διαφημίσεις των τσιγάρων (και του καπνίζεϊν, γενικώς) βασίζουν στην έννοια του κινδύνου την επικοινωνία τους. Είτε, λοιπόν, ως τέχνη-διαδικασία, είτε ως ιδεοκρατική τέχνη, είτε ως τέχνη των αγνών (φτωχών) υλών, η τέχνη του Χαραλάμπους είναι στοχαστική με τη λιτότητα και τον βιωμένο χαρακτήρα της, υπαινικτική μέσα απ' την ατόφια παρουσία φυσικών υλικών και διαδικασιών, ενώ στις παρυφές της υπάρχει και μια διακριτική μεταφυσική του δυτικοευρωπαϊκού πνεύματος.

ΧΑΡΗΣ ΚΑΜΠΟΥΡΙΔΗΣ
1989

IMAGES CULTIVATED FROM NATURE

Nowadays, a cultivated field has become a spectacle of intermediate vision ; we see it first in photographs or on television and only afterwards as a natural sight. Over the past few decades, we have developed into people who are reliant on information and sensibilities which are perceived at second hand, having been first cultivated, formed, and reconstructed in accordance with the dictates of the age and mass production. For us, the artificial has become natural, and the extra-vagantly false, genuine, as it comes more and more to resemble our idealized prototype. A natural spectacle (a spectacle, that is, in which there is no major technical interference) may actually appear unrealistic. Indeed, as far as most of us are concerned, a natural sight has become a preconceived sight in that we encounter it in the wake of previous planning and not spontaneously or by chance. The natural element makes its appearance in our environment as something which is preconceived as pure – pure by our standards, that is, as opposed to its own.

Is it not in this way that we come upon nature in the serried ranks or trees in the city, on outings and in the windows of greengrocers? Row upon row of natural products, grown with the aid of automated methods. Few are the agricultural goods with no inherent tell-tale evidence of their urban destination – the machines that were used for planting or harvesting or the systematic sowing of seeds and standardized packaging of the goods. Agriculture has now moved far closer to geometry than ever before in the past. In this way, an agricultural product is now a geometric object and a geometric shape; it does not just have its original form but also the shape assigned it by the urban standardization of its production and its user is also included as a pictorial sign. Looked at in this way, the agricultural product resembles a can of soft drink – and this applies to any further changes it may undergo. Once upon a time the farmer grew specific agricultural products; what we do now is to grow the image first and then the product itself.

Panos Charalambous is a cultivator of images. He formulates figurative proposals which include his personal viewpoint and private experiences. In the several years that he has figured on the Greek painting scene, his visual vocabulary and raw material have been tobacco. In the beginning, he used it on crates to create representations of fields, adding pitch or a small quantity of some colouring material. Gradually, the representations of tobacco-growing have given way to works in which the materials and the processes are presented whole, that is to say, with all the processing activities undertaken by a tobacco grower. Figurative intervention by the artist's hand is kept to the minimum with a simultaneous increase in intellectual intervention. The natural material and the process he uses thus become the raw materials adopted for a visual interpretation. He moves from an initial expressionism in materials to an understanding of them. From a very early stage the artist perceived that the story of tobacco, and how it is grown, lends itself to innumerable idealistic references.

First and foremost, to personal references – personal in that he himself comes from a family of tobacco producers and is familiar (and/ or ideologically charged) with this agricultural harvest. Collective references figure also as, until recently, tobacco – growing was the country's main agricultural crop for export (and accordingly a powerful factor in Greece's exchange relations with the rest of the world) and endless rows of tobacco, planted in a strange and singular order, extended as far as the eye could see. A work by the artist entitled «Transport» pointedly underscores the relationship of this plant with the «global village». This is demonstrated in order works also in which the tobacco is presented at different stages of its industrial processing or as a fetish of the smoker/user. «Agricultural Memorial» represents the summation of all these expressions of mood.

There are, however, other associations: the planting, the drying and the packaging of the plant, as a series of activities and individual results which appears to be occurring for its own sake, or even for the sake of the smoker, a strange and self-destructive user. And finally, a series of carefully planned production processes which both refutes itself and self-destructs, as do many imaginary devices.

Come to think of it, is not art itself an imaginary device – and equally risky? I would not like to claim that it was the artist's desire to make allusions of this kind, but equally, I cannot resist the temptation to make my own associations, especially since in recent years, cigarette advertisements (and advertisements for smoking in

general) have based their message on the concept of danger. Therefore, whether as an art process or as idealistic art or as the art of pure (and poor) materials, Charalambou's art is of a contemplative nature, austere and reminiscent of his own experience. It is suggestive through the presentation of the natural materials and processes in their entirety, at the same time, however, bearing distinct traces of the discrete metaphysics of the spirit of Western Europe.

HARIS KAMPOURIDIS
1989